

СОЦІОЛІНГВІСТИКА

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕНЬ

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

SOCIOLINGUISTICS

INTEGRATIVE RESEARCH DIRECTION

ACADEMIC DISCIPLINE

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

СОЦІОЛІНГВІСТИКА
ІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ДОСЛІДЖЕНЬ

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

SOCIOLINGUISTICS
INTEGRATIVE RESEARCH DIRECTION

ACADEMIC DISCIPLINE

Монографія

За ред. Галини Мацюк

Львів – 2021

Автори:

Г. Мацюк (ред.), О. Горда, А. Чучвара, О. Бутковська, М. Гавриш,
Ю. Дзябко, Л. Дуда, З. Купчинська, І. Митнік, С. Пилипчук,
С. Соколова, Л. Струганець, М. Рослицька, О. Трумко

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол № 22/11 від 24 листопада 2021 р.*

Рецензенти:

д-р філол. наук, старший науковий співробітник **Оксана Данилевська**
(Інститут української мови НАН України, відділ стилістики, культури мови і
соціолінгвістики);

д-р філол. наук, проф., провідний науковий співробітник **Сергій Єрмоленко**
(Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, відділ загального
мовознавства);

д-р філол. наук, проф. **Тетяна Сукаленко** (Університет державної фіскальної
служби України, кафедра журналістики, української словесності та культури)

С 70 Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна : монографія / [Г. Мацюк, О. Горда, А. Чучвара та ін.] ; за ред. Галини Мацюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 280 с.

ISBN 978-617-10-0683-6

Монографія присвячена питанням історичної, синхронної та прикладної соціолінгвістики. У складі авторів представники різних наукових осередків. Праця знайомить з формуванням нової науково-методичної традиції, пов'язаної із розвитком соціолінгвістичних досліджень у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Проблематика розділів висвітлює теоретичні результати дослідницької групи, яка за останні п'ятнадцять років упровадила 10 нових дисциплін соціолінгвістики в навчальні програми філологічного факультету університету, за визнанням МОН України, сьогодні базового вишу з вивчення питань соціолінгвістики.

Різні аспекти взаємодії мови та суспільства в історії та сьогоденні, досліджені на матеріалі української, англійської, німецької, польської, російської та японської мов, зацікавлять студентів та науковців.

УДК 81'27-115

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2021

© Г. Мацюк, О. Горда, А. Чучвара, О. Бутковська, М. Гавриш, Ю. Дзябко, Л. Дуда, З. Купчинська, І. Митнік, С. Пилипчук, С. Соколова, Л. Струганець, М. Рослицька, О. Трумко, 2021

ISBN 978-617-10-0683-6

ЗМІСТ

Вступ

З п'ятнадцятиріччям! Викладання дисциплін соціолінгвістики як нова традиція на філологічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка (<i>Святослав Пилипчук</i>)	7
Про наукову комунікацію між дослідницькими групами Інституту української мови НАН України та Львівського національного університету імені Івана Франка (<i>Світлана Соколова</i>)	18
Штрихи до портрета соціолінгвістичної наукової школи Львівського національного університету імені Івана Франка (<i>Любов Струганець</i>).....	23
Розвиток ідей історичної, синхронної та прикладної соціолінгвістики: стан і перспективи співпраці українців Варшавського університету та Львівського національного університету імені Івана Франка (<i>Ірена Митнік</i>).....	25
Місія соціолінгвістики в університетській освіті (<i>Зоряна Купчинська</i>).....	29

Розділ 1. Історична соціолінгвістика

1.1. Проблеми, категорії і зв'язки між мовою та суспільством з історичної перспективи (<i>Ірена Митнік, Мар'яна Рослицька</i>)	33
1.2. Кодифікація української мови на народній основі в мовознавчому дискурсі Галичини (друга половина XIX ст.) (<i>Оксана Горда</i>).....	58
1.3. Комунікативна взаємодія в соціогрупі “міська сім'я” (на матеріалі творів Івана Франка) (<i>Оксана Трумко</i>)	72
1.4. Мовна ситуація в екстремальних умовах повсякденності: роки II Світової війни (<i>Галина Мацюк</i>)	86
1.5. Від мови до нації: приклад Японії (<i>Юлія Дзябко</i>)	112

Розділ 2. Синхронна соціолінгвістика

2.1. Розбудова предметного поля соціолінгвістики в умовах новітньої парадигми (<i>Оксана Горда, Оксана Трумко</i>).....	127
2.2. Формування терміносистеми сучасної соціолінгвістики: теоретичні передумови зіставного аналізу (<i>Оксана Бутковська</i>)	152

2.3. Комунікація в суспільстві. Стратегічний наратив “війна на сході України” в посланнях Глави УГКЦ Святослава (Шевчука) (<i>Адріана Чучвара</i>)	172
---	-----

Розділ 3. Прикладна соціолінгвістика

3.1. Лінгводидактичний аспект формування соціолінгвістичної компетентності філолога (<i>Любов Струганець, Адріана Чучвара</i>)	191
---	-----

3.2. Лексикографічний вимір міського іменника: частотний словник-довідник імен львів'ян першої половини ХХ ст. (<i>Леся Дуда</i>)	202
--	-----

3.3. Лексикографічний вимір невербальної асиметричної комунікації: короткий словник соціально маркованих жестів (на матеріалі художніх творів Івана Франка) (<i>Марія Гавриш</i>)	217
--	-----

Література до розділів	233
-------------------------------------	-----

Інформація про авторів	278
-------------------------------------	-----

Анотація	279
-----------------------	-----

CONTENT

Introduction

Happy 15th anniversary! Teaching the disciplines of sociolinguistics as a new tradition at the Faculty of Philology of Ivan Franko National University of Lviv (<i>Sviatoslav Pylypchuk</i>).....	7
On scientific communication between research groups of the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine and Ivan Franko National University of Lviv (<i>Svitlana Sokolova</i>)	18
Touches to the portrait of the sociolinguistic scientific school at Ivan Franko National University of Lviv (<i>Liubov Struhanets</i>).....	23
Development of ideas of historical, synchronous and applied sociolinguistics: state and prospects of cooperation between the specialists in the Ukrainian language of the University of Warsaw and Ivan Franko National University of Lviv (<i>Irena Mytnik</i>)	25
Mission of sociolinguistics in university education (<i>Zoriana Kupchynska</i>).....	29

Section 1. Historical sociolinguistics

1.1. Problems, categories and connections between language and society from a historical perspective (<i>Irena Mytnik, Mariana Roslytska</i>)	33
1.2. Codification of the Ukrainian language on a folk basis in the linguistic discourse of Halychyna (second half of the 19 th century). (<i>Oksana Horda</i>).....	58
1.3. Communicative interaction in the socio-group “town family” (based on the works of Ivan Franko) (<i>Oksana Trumko</i>).....	72
1.4. Language situation in extreme conditions of everyday life: the years of the Second World War (<i>Halyna Matsyuk</i>).....	86
1.5. From language to nation: the example of Japan (<i>Yuliya Dziabko</i>) .	112

Section 2. Synchronous sociolinguistics

2.1. Development of the subject of sociolinguistics in a new paradigm (<i>Oksana Horda, Oksana Trumko</i>)	127
2.2. Formation of the terminological system of modern sociolinguistics: theoretical preconditions of comparative analysis (<i>Oksana Butkovska</i>).....	152

2.3. Communication in society. Strategic narrative “war in the east of Ukraine” in the addresses of the Head of the UGCC Sviatoslav (Shevchuk) (<i>Adriana Chuchvara</i>).....	172
--	-----

Section 3. Applied sociolinguistics

3.1. Linguodidactic aspect of the formation of sociolinguistic competence of a philologist (<i>Liubov Struhanets, Adriana Chuchvara</i>)	191
3.2. Lexicographic dimension of city names: frequency dictionary-reference book of names of Lviv residents of the first half of the 20th century (<i>Lesia Duda</i>).....	202
3.3. Lexicographic dimension of nonverbal asymmetric communication: a short dictionary of socially marked gestures (based on works of art by Ivan Franko) (<i>Mariya Havrysh</i>)	217

References	233
-------------------------	-----

Information about authors	278
--	-----

Abstract	279
-----------------------	-----

Штрихи до портрета соціолінгвістичної наукової школи Львівського національного університету імені Івана Франка

Соціолінгвістика – доволі молода наука. Але відрадно, що вже сформувалися відомі в Україні та за її межами соціолінгвістичні школи, які задають вектор розвитку галузі, сприяють уніфікації метамови, розробляють та впроваджують нові навчальні дисципліни соціолінгвістичного спрямування, апробують різні форми і методи популяризації соціолінгвістичного знання. Одна з таких шкіл – у Львівському національному університеті імені Івана Франка. З приємністю окреслюю здобутки львівських колег, оскільки була учасницею багатьох соціолінгвістичних подій у знаному виші, рецензентом результатів соціолінгвістичних досліджень науковців.

За моїми спостереженнями, філологічний факультет ЛНУ імені Івана Франка – чи не єдиний в Україні структурний підрозділ, де викладачі мають спеціалізовану соціолінгвістичну підготовку з часу навчання в аспірантурі. Згодом соціолінгвістичний вишкіл дає змогу системно доносити до молоді знання з історичної, типологічної та синхронної соціолінгвістики. Ще з 2006 р. студенти трьох факультетів (філологічного і, в різні роки, історичного та іноземних мов) слухають низку соціолінгвістичних дисциплін. Такі предмети сприяють поглибленню змісту навчання, підвищують якість підготовки фахівця-філолога.

Відзначу, що впродовж тривалого періоду викладачі та студенти філологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка тісно співпрацюють з філологічним факультетом ЛНУ імені Івана Франка. Здобувачі вищої освіти нашого вишу були учасниками і переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських досліджень із соціолінгвістики під егідою профільного міністерства. Законірно, що такий конкурс проводиться вже багато років (2006–2021 рр.) саме на філологічному факультеті ЛНУ як базовому соціолінгвістичному осередку. Викладачі філологічного факультету та факультету іноземних мов нашого університету неодноразово брали участь у щорічних засіданнях наукового Всеукраїнського

соціолінгвістичного семінару, а з 2016 р. і в роботі Міжнародної конференції “Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: світ і Україна”.

За якісним результатом діяльності криється помітна чи (досить часто) непомітна робота виконавців – керівників проєктів, викладачів. Готували і проводили заходи професор Галина Мацюк зі своїми аспірантами, які сьогодні вже дипломовані фахівці. Це – доценти Марія Гавриш (М. Гринишин), Юлія Дзябко, Леся Дуда (Л. Луньо), Адріана Чучвара, а також кандидати філологічних наук Оксана Бутковська (О. Васильців), Оксана Горда, Мар’яна Рослицька (М. Салецька), Оксана Трумко. Працюючи не тільки в ЛНУ імені Івана Франка, а й в інших закладах вищої освіти, цей колектив одностудійців продовжує брати участь у різних проєктах. Отримані результати наукових студій посприяли формуванню змісту соціолінгвістичних дисциплін у виші. Вважаю, що впровадження нових курсів у навчальні плани, використання соціолінгвістичних категорій у методиці викладання української мови як іноземної ставить перед методологією лінгводидактики нове завдання – сформувати концепцію викладання соціолінгвістичних дисциплін у вишах.

Не омину увагою і те, що розвиток соціолінгвістичних ідей у ЛНУ імені Івана Франка відбувається у тісній співпраці з науковцями відділу соціолінгвістики, яким керували професори Леся Ставицька та Світлана Соколова, а тепер відділу культури мови, стилістики та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України, який очолює професор Світлана Єрмоленко, також із дослідниками з різних університетів України.

Упевнена, що досвід львівських колег сприятиме популяризації та уведенню в навчальні плани соціолінгвістичних дисциплін в інших закладах вищої освіти. А соціолінгвістичній науковій школі Львівського національного університету імені Івана Франка зичу розвитку та нових здобутків!

Професор Любов Струганець
(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)